

Інформації

Вікторія ЗУБАНЬ

ГОНЧАР ІЗ ГОНЧАРІВ

Мальовничий куток Міських Млинів Левади з давніх-давен славився своїми гончарями. З північного боку від краю села аж до самої Ворскли простягаються заливні луки — Вільне. Із заходу височіє пагорб, що розділяє Левади й куток Опішного — Яри. Біля його підніжжя колись копали гончарну глину. На Вільному пасли череду. Через Левади з Міських Млинів простяглася дорога до Опішного, інша, через струмок попід валом, — до Яблучного. Обабіч неї, під бугром, ліс шумить, гомонить, все намагається переповісти тисячі людських історій... Одна з них про славного міськомлинського гончаря Мефодія Андрійовича Сердюченка (1892—1964).

Майстер народився в гончарській сім'ї в Міських Млинах, на кутку Левади. Рано втративши батька, гончарювати вчився в односельців. Ходив по наймах. Був письменним. Переказують, що перед тим, як Мефодія Сердюченка під час Першої світової війни мобілізували на фронт, мріяв побратися з коханою дівчиною Наталею. Та по-іншому вирішили її батьки. Бідним був Сердюченко, а Довгі (батьки Наталі) хотіли багатого зятя. Дівчину збиралися віддати за нелюба, родина готувалася до весілля. Мефодій з Наталею домовилися, що під час вінчання на рушник поряд з молодою стане Мефодій, відтіснивши жениха. Та не так сталося, як бажалося — Мефодія не впустили до храму. Хтось довідався про план закоханих. З часом, повернувшись з фронту, пішов Сердюченко в Опішне, на Яри, до Петра Коломійця в найми. Через якийсь час після його смерті Мефодій Сердюченко одружився з вдовою Петра — Анастасією, старшою за нього на 12 років. Вона мала трьох дітей, з яких вижила тільки донька Єфросинія (1908—1992). *«З тих пір, як поженилися, — за словами Катерини Ковалівнич (Лихопій) (1932 р. н.), колишньої сусідки Коломійців, — Мефодій і Настя жили дружно. У них ще син Сергій (1919 р. н.) народився. Вона сама ж з нашого кутка. На Ярах там самі гончарі жили: Шиян Степан, Шиян Сергій (батько Івана Шияна), Шкребела Іван, Яценки, Коломійці, Півень Серафим. Дід Мефодій ще й од зубів шептав, всі Млини до нього ходили».* Відомо, що Сердюченко був віруючим і брав активну участь у житті місцевої православної громади. За те, що був членом церковної ради, 1924 року його прізвище було занесене до Списку позбавлених виборчих прав по районах Полтавської округи [1]. На той час майстер займався кус-

Гончар Мефодій Сердюченко. Опішне, Полтавщина. 1960. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

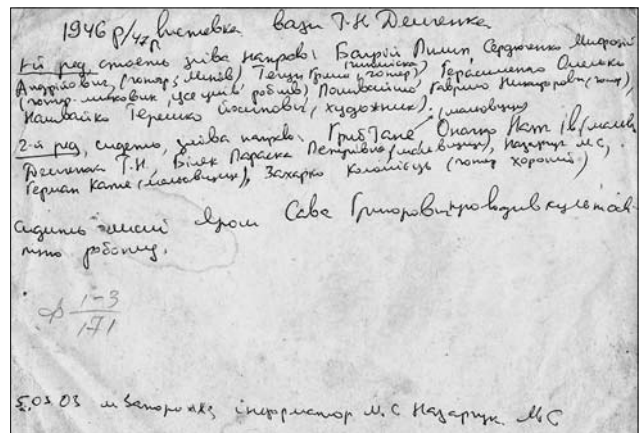
Гончар Мефодій Сердюченко серед колективу артілі «Червоний гончар» (п'ятий ліворуч в другому ряду). Опішне, Полтавщина. 1940. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Гончар Мефодій Сердюченко серед колективу заводу «Художній керамік» (другий ліворуч у другому ряду). Опішне, Полтавщина. 1946. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

тарним гончарним виробництвом. Удома мав горно. Його товар користувався попитом. У 1930-х роках Мефодій Сердюченко вступив до гончарської артілі «Художній керамік». Під час Другої світової війни через вік його не мобілізували на фронт. Ймовірно, працював у «Художньому кераміку», який діяв під час окупації.

До 1950-х років, після Другої світової війни, майстер продовжував виготовляти вдома посуд. Як не

Напис на зворотній стороні фотоколективу заводу «Художній керамік». Опішне, Полтавщина. 1946. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

вистачало для поливи свинцю, а ніде було купити, ходив на гору за хатою кулі збирати, ними земля була встелена, адже йшли жорстокі бої за висоти, коли визволяли Опішне. Говорив: «Нехай свинець тепер добрій справі послужить». Запрошував Параску Біляк, що мешкала неподалік, розмальовувати посуд, що робив на замовлення.

Ось, що розповідав Іван Сердюченко, далекий родич Мефодія Сердюченка: «Мефодій Сердю-

Колишній будинок гончаря Мефодія Сердюченка. Міські Млини, Полтавщина. Січень 2018. Фото Вікторії Зубань. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Залишки гончарного горна Мефодія Сердюченка. Міські Млини, Полтавщина. Січень 2018. Фото Вікторії Зубань. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Пагорб, біля підніжжя якого копав гончарну глину Мефодій Сердюченко. Міські Млини, Полтавщина. Січень 2018. Фото Вікторії Зубань. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Вікторія Зубань із глеком гончаря Мефодія Сердюченка під час польової експедиції до гончарського кутка Левади села Міські Млини. Міські Млини, Полтавщина. Січень 2018. Фото Інни Прокопенко. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

ченко вчив мого батька Данила гончарювати, 1955 року працював з Григорієм Тягуном, Василем Різником. Робив посуд: глечики, макітри, вази. Глечики літрові — молочники, 2-літрові, 3-літрові, макітри. 1955 року був уже на пенсії, робив десь до 1960 року, тоді робив посуду дома — люди розбирали». Переказують, що Мефодій Сердюченко любив жартувати. На запитання: «Поки ви, діду, робитимете? Ви вже ж на пенсії», він

відповідав: «Поки медаль не дадуть». Хоча медаллю «За трудову доблесть» він був нагороджений 1947 року, ще й трьома грамотами від Будинку народної творчості. Його твори неодноразово експонувалися на вітчизняних та міжнародних виставках. «В артілі створював столовий і декоративний посуд. Виконував усі різновиди асортименту — глечики, тиквасті глечики, тикви, куманці, макітри, барила, фігурні посудини («глечик-совка»),

Мефодій Сердюченко (форма). Глек. Глина, ангоби, полива, гончарний круг, 23,5 x 12,5 см. Опішне, Полтавщина. 1950-ті. Фото Вікторії Зубань

які малювальниці прикрашали підполивним контурним розписом з використанням орнаменту рослинного характеру. Вироби Мефодія Сердюченка відзначаються високою технологічною якістю, вдалими пропорціями...», — зазначила кандидат мистецтвознавства Олена Клименко, яка вже багато років вивчає творчість гончарів Опішного й Міських Млинів.

Іван Михайлович Демченко (Міські Млини), що працював з майстром 1954 року, згадував про Мефодія Сердюченка: «В заводі робив на кругу. З ним робили Яценко Семен, Яценко Микола, Тягун Грицько, Варвинський Михайло, Гаврило Пошивайло, Шиян Іван, Біляк Василь, Омеляненко Василь і я. Такий був ганчар хороший, що ми всі в нього вчилися. Всім гончарям гончар. Звали його дідом, бо найстаршим був. Веселий, шуткував. У нас всігди весело було. А мальовиццями були Марія Дугельна, Грицька Тягуна жінка Марія... Варванський Михайло велику посуду робив, а Сердюченко тоді вже більше 4-х літрів не робив».

З теплотою згадують майстра і його дітей сусіди. «Гарною був людиною Мефодій Сердюченко. Гончар славний. Сім'янин хороший. Співав дуже ха-

рашо. Приймна донька Єфросинія доживала віку в його хаті, син Сергій став військовим», — згадував Олексій Начальний (1929 р. н.)¹. «Добра, світла людина, — зазначила донька Олексія Начального Валентина про гончаря. — Дружина звала його Федюшею. А я була малою, бігала і дражнилася: «Дід Федюса клутить вуса». Веселим був наш сусід». Розповідають, що помер майстер раптово. Вранці встав, одягнувся, зібрався йти на роботу, та не судилося вже більше сісти йому за гончарний круг. Прожив Мефодій Сердюченко 72 роки. Душа майстра відійшла у засвіті 1964 року, за чотири роки до того його портрет помістили в «Книгу пошани» заводу «Художній керамік». Він був передовиком виробництва. Не встиг дід Федюша на пенсії відпочити. Робота була для нього і щастям, і радістю, і водночас відпочинком.

1. Списки позбавлених виборчих прав по районах Полтавської округи за 1924 рік // Державний архів Полтавської області. — Ф. р. 363. — Оп. 4. — Спр. 1. — 348 арк.

¹ Спогади Олексія Начального. Міські Млини, Полтавщина. 15.02.2018. Польові матеріали автора.